

N:o 72.

Af herr **A. Henricson**, om *skrifvelse till Kongl. Maj:t rörande ändring af 15 § i lagen angående sparbanker.*

Vår nu gällande sparbankslag stadgar i 15 § beträffande den vinst, som å sparbanksrörelse kan uppkomma, att densamma »skall afsättas till en reservfond för bestridande af omkostnader och betäckande af förluster; dock att, när reservfonden eller, der förbehåll om tillskjuten grundfonds återbärande icke i reglementet gjorts, sammanlagda beloppet af grund- och reservfonderna öfverstiger tiö procent af insättarnes behållning enligt senaste bokslut, hufvudmännen må, efter det sparbankens styrelse afgifvit yttrande i ärendet, kunna besluta, att öfverskottet skall användas för väckande och underhållande hos mindre bemedlade insättare af håg till ökad sparsamhet eller ock, der reglementet sådant uttryckligen medgifver, för välgörande eller allmännyttigt ändamål. Hufvudmännens beslut härom skall underställas Konungens befallningshafvande, som har att pröfva, huruvida beslutet öfverensstämmer med föreskrifterna i denna § och sparbankens reglemente». Denna paragraf, riktigt uppfattad, står utan tvifvel i ganska nära öfverensstämmelse med lagens allmänna syfte, att sparbanksrörelse bör bedrifvas uteslutande i allmänhetens eller, närmare uttryckt, i insättarnes intresse. Af de förarbeten, som legat till grund för lagen i fråga, liksom för öfrigt af stadgandets egen formulering, framgår alldeles tydligt, att vinstöfverskott å sparbanksrörelse i första rummet bör användas till sådana ändamål, som med sparbanksväsendet ega verklig gemenskap och för detsamma äro af betydelse. Sålunda yttra de sakkunnige, som utarbetat det förberedande förslaget till nu gällande sparbankslag, att: »tillgodoscendet af andra ändamål, visserligen väl-

görande eller allmännyttiga, men för sparbankerna i allt fall mer eller mindre främmande, synes böra ifrågakomma först i andra hand och har vid sådant förhållande af komitén förordats endast under förutsättning, att sparbankens reglemente medgifver dylik användning.»

Såsom förhållandena i praktiken gestaltat sig, har jag kommit till den öfvertygelsen, att detta stadgande icke är tillräckligt betryggande, utan att det tvärtom ligger en stor fara uti att lemna sparbankerna denna rätt att i sina reglementen intaga föreskrifter om att vinstmedel å sparbanksrörelse må kunna — visserligen i andra rummet — användas för välgörande eller allmännyttigt ändamål. Det lärer väl vara en allmänt känd sak, att dessa medel ganska ofta disponeras för sådana företag och uppgifter, som närmast borde åligga kommuner eller landsting och under alla förhållanden andra enskilda personer än de i vanliga fall mindre bemedlade, som anförtro sina besparingar åt sparbankerna. Som bevis på huru lätt man t. ex. frestas att använda dessa sparbanksmedel för kommunala behof ber jag att få relatera ett af hufvudmännen i en häradssparbank fattadt beslut till utdelning af vinstöfverskott, hvilket beslut blifvit af vederbörande Konungens befallningshafvande fastställt. Det heter sålunda deri: »åriligen den 31 juli

— — — — —
 öfverlemnas till sparbanksdistriktets sju i reglementet uppräknade socknar i förhållande till hvarje sockens folkmängd vid 1894 års slut det belopp, hvarmed reservfondens samtliga tillgångar öfverstiga 50,000 kronor vid nästföregående års bokslut, intill dess annorlunda beslutas.»

Att märka är härvidlag, att samtidigt med detta beslut inlåningsräntan sänktes från 4 proc. till 3.6 proc., oaktadt bankrörelsen lemnade en vinst af 6 proc. å sparbankens fonder. Ofta har också förekommit, att dessa medel användts till förmån för elementarläroverk för qvinlig ungdom, liksom jag också har mig bekant, att man, med bidrag af dylika medel, upprättat en ny klass vid ett lägre allmänt läroverk, ja, till och med att man nedlagt sparbanksvinst i jernvägsundersökningar.

Lagens bestämmelse, att hufvudmännens beslut i detta fall skall underställas Konungens befallningshafvande, innebär faktiskt ingen garanti emot att sparbanksvinstmedel användas på ofvan angifvet sätt, enär Konungens befallningshafvande helt enkelt inskränker sig till en formel pröfning af huruvida ett beslut öfverensstämmer med lag och sparbanks reglemente.

Ostridigt är ock, att ett missnöje med det nuvarande tillståndet härutinnan faktiskt förefinnes äfven inom speciellt intresserade och sakkunniga kretsar; och tillåter jag mig att till stöd för detta påstående

åberopa ett anförande, som hölls vid sparbanksmötet i Stockholm under september månad 1900.

En af representanterna för Enköpings sparbank, hvilken bank jemte Färs härads sparbank uppsatt hithörande fråga på programmet, yttrade dervid bland annat:

»I § 1 af gällande sparbankslag synes vara antydt, att en sparbank är till uteslutande för insättarnes skull, och att det i sjelfva verket är dessa, som ega icke blott de af dem åt sparbanken anförtrödda medel, utan äfven den ränta, som af banken kan å dessa medel erhållas. All å utlåningsrörelsen uppkommen vinst borde därför, med afdrag för nödiga omkostnader, i form af ränta utgå till insättarne. Men då detta är omöjligt, kan å sparbanksrörelsen uppstå en vinst, som i viss mån är för hufvudmännen disponibel. § 15 i sparbankslagen medgifver, om också med någon tvekan, att denna disponibla vinst eller det s. k. vinstöfverskottet må användas till välgörande och allmännyttiga ändamål, alltså till ändamål, som i och för sig måste betraktas såsom synnerligen goda, men hvilka dock, enligt inledarens tanke, i allmänhet varit helt och hållet främmande för sparbankernas verkliga ändamål.

Styrelsen för sparbanken i Enköping har därför i ett nyligen för hufvudmännen framlagdt reglementsförslag infört den bestämmelse, att minst hälften af vinstöfverskottet skall fördelas bland insättarne, hvilka derigenom erhålla en ersättning för den högre ränta, hvartill de skulle varit berättigade, om vid räntans bestämmande vinst och förlust kunnat på öret beräknas. Vinstandelen blir sålunda icke någon allmosa, utan en tilläggsränta, som bestämmes, sedan det genom bokslut blifvit utrönt, hvilken ränta sparbanken i sjelfva verket varit i tillfälle att gifva.

På grund häraf blir den föreslagna vinstutdelningen en handling af rättvisa. Men den skall tillika sätta sparbanken bättre i stånd att, till fromma för allmänheten, möta konkurrensen från folkbanker och andra affärsbanker, af hvilka åtminstone en (Föreningbanken i Stockholm) utdelar vinst till dem, som insätta penningar å dess sparkasse-räkning. För sådant ändamål vore det af vigt, att alla sparbanker i sina reglementen erhöle liknande bestämmelser, och för att komma derhän, måste vi i främsta rummet se till, att § 15 i sparbankslagen blir förändrad i den riktning, att den åtminstone inskränker sparbankernas rätt att till välgörande och allmännyttiga ändamål använda sina öfverskottsmedel».

Den princip, som häri uttalats, anser jag fullt riktig, och en konsekvent tillämpning deraf synes mig vara, att all den vinst, som uppstår

å sparbanksrörelse, bör, efter stadgad afsättning till reservfond och afdrag af nödiga omkostnader, tillfalla insättarne i form af tilläggsränta. Skulle emellertid denna förändring anses vara alltför genomgripande och därför stöta på motstånd, synes det mig under alla omständigheter vara af behovet påkalladt, att rätten att disponera öfver vinstöfverskott å sparbanksrörelse för välgörande och allmännyttigt ändamål inskränkes och begränsas åtminstone till någon mindre del af detsammes belopp, så att dylik vinst icke, såsom nu ofta sker, kommer att användas till underlättande af de skattebördor, som lagenligt åligga kommuner eller län. Och för vinnande af detta önskemål anser jag det vara alldeles nödvändigt, att ett tydligt affattadt stadgande i detta afseende uti lagen införes.

På grund af hvad jag sålunda anført, tager jag mig friheten härmed vördsamt hemställa,

att Riksdagen måtte uti skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till sådan ändrad lydelse af 15 § af gällande sparbankslag, att antingen å sparbanksrörelse uppkommen vinst skall, efter afsättning till reservfond och afdrag af nödiga kostnader, i dess helhet tillgodoföras insättarne i form af tilläggsränta, eller ock rätten att för välgörande eller allmännyttigt ändamål disponera dylik vinst begränsas till viss del af densammes belopp.

Stockholm den 27 januari 1902.

Aug. Henricson.